

FORME DE CULTURĂ LA CRIZANTEME

PROFIRA VIDRAȘCU

Abstract

In the above work are concisely related the methods regarding the technic of culture (modifications of habitus) of some varieties of chrysanthemums after the bibliographical indications in the text of the work.

In the Botanical Garden of Iassy there were obtained kinds of chrysanthemums guided in forms of: water-fall, pyramid, tree and bush.

Așa cum arată Arpad Mühle, (2) crizantema în comparație cu alte flori cultivate în grădinile noastre, are un trecut scurt, deoarece în 1889, s-a serbat jubileul a 100 de ani de la introducerea ei în culturile europene.

Sub denumirea de *Matricaria japonica maxima*, se găsește deja din anul 1678 în tratatul despre plante „*Exoticarum plantarium Centuria*“ a comerciantului danez Kaufmann Breyn, în care se citează deja 6 varietăți cu flori mari în culori diferite.

La începutul sec. 18, E. Kämpfer vizitând Japonia, este primul care face cunoscută corect flora Japoniei, informându-ne despre varietățile splendide de crizanteme și despre felul cum o denumesc japonezii și anume, „*Kikkus*“. În „*Flora Japonica*“ apărută în 1794—1805, cercetătorul Thunberg, prieten cu Linne citează „*Kikkus*“ ca *Matricaria japonica*.

Linne, după speciile galben-auriu cunoscute de el îi dă numele de *Chrysanthemum*, derivat din grecescul *chrysos* — aur și *anthesmos*-floare, nume ce se menține fidel pînă azi.

În culturile europene crizantema prinde rădăcini durabile în anul 1789, cînd a fost adusă în Marsilia de negustorul Blanchart. În 1826 se întîlnesc în regiunea orașului Toulouse, cantități importante de soiuri, obținute prin încrucișări. Clima Franței favorizînd producerea de semințe și ajungerea lor la maturitatea deplină a facilitat obținerea diverselor varietăți, unele păstrîndu-se pînă în zilele noastre.

Cu toate că această floare se cunoaște din timpuri vechi în țara noastră, dovadă fiind prezența ei în folclorul românesc, nu am găsit date scrise în literatură privind apariția și introducerea ei în România.

Autorul menționează că în China și Japonia cultura crizantemelor fiind foarte veche, a dobîndit și cea mai mare dezvoltare. El consideră interesante chiar și denumirile pe care chinezii și japonezii le acordă soiurilor lor de crizanteme ca: „Vălul alb al toamnei“, „10 mii de ori stropit cu aur“, „Coadă purpurie a fazanului“, „Smeul alb“, „Inveliș de pene“, „Roua de aur“ etc. După cum se

știe, Japonia este țara crizantemelor, acolo crizantema este considerată „Floarea națională” și se bucură de o adevărată admirație de la mic la mare. Cea mai înaltă distincție în Japonia este „Ordinul crizantemei”, instituit de împăratul Mutsuhito la 27 decembrie 1877, ordon care este oferit numai domnitorilor și membrilor dinastiilor domnitoare.

Japonezii sînt maeștri în arta de a tortura plantele și a forma din ele bijuterii de toate nuanțele. Formele de cultură la crizanteme sînt preluate de la japonezi, care expun demult în expoziții crizanteme conduse în formă de cascadă. În 1933, la Tokio se întîlnesc cascade din crizanteme ce depășesc în lungime 2 m. (4).

Paul Lemaire, mare crizantemist orleanez, obține importante varietăți de crizanteme și pune la punct tehnica culturii de a conduce crizantemele în adevărate cascade. (3)

La expoziția din 1923, se expun, în țara noastră, crizanteme în formă de pomișor, din soiul William Turner (1).

Recurgînd la tehnica expusă în lucrările indicate la bibliografie, încă din anul 1979, s-au făcut timide încercări de aplicare a procedeeelor pentru producerea diferitelor forme de cultură la crizanteme.

În toamna anului 1980 și 1981, se expun în holul Grădinii botanice din Iași, pe lângă numeroase soiuri de crizanteme și forme de cultură în cascadă, pom, piramidă.

În lucrarea de față, se expun modeste rezultate obținute în Grădina botanică din Iași, pe această cale.

— *Cultura crizantemelor în cascadă.* Reterindu-ne la această formă de cultură, se recomandă executarea butașilor în luna decembrie-ianuarie, aplicînd tehnica obișnuită de înrădăcinare a butașilor. La plantarea în cîmp în a 2-a jumătate a lunii mai se pune un tutore pentru plantulă înclinat la 40° în raport cu orizontala și orientat spre Nord susținut prin doi picheți fixați în sol. Nu se ciupește vîrfurile butașului, ci-i obligat să crească în lungul tutorelui fiind susținut prin numeroase legături. Dacă vîrfurile lăstarului nu se ciupește, din contra cel al lăstarilor laterali se execută o dată pe săptămîină pînă în septembrie.

Aplicînd tehnica de lucru descrisă mai sus, s-au obținut crizanteme conduse în cascade lungi de 1 pînă la 2 metri. Se remarcă ca soiuri bune din colecția noastră pentru a fi conduse în cascade cu lungime de 1 metru — soiul Africană, Cassandra. Pentru cascade cu lungimea de 2 metri, soiurile: Cristal Dark Westland, Prince de Monaco, Rezilient.

— *Cultura crizantemelor în formă de pom.* Pentru această cultură se recomandă în special drajonii viguroși de la tufe cu frunziș puternic și butași executați în decembrie-ianuarie. Drajonii și butașii aleși se conduc drept prin legarea de tutori. Cînd lăstarul a ajuns la înălțimea dorită pentru tulpina pomului, se taie vîrfurile pentru a provoca o ramificare în coroană. La înălțimea pentru coroană se fixează sîrme de zinc așezate radial față de tutore într-un unghi de 45°. Prin legarea lăstarilor laterali corect la aceste sîrme se obțin forme de coroană foarte plăcute.

Cultura poate fi executată la ghivece sau în sol direct, ca o cultură obișnuită. S-au obținut forme de pom cu tulpini de la 0,50—0,75 metri înălțime, cu soiurile: Cristal, Marechal Foch, Rezilient, Prince de Monaco.

Cultura în formă de piramidă. Butașii se execută în decembrie—ianuarie—februarie, de la plante foarte puternice. Cînd butașii au 20—25 cm înălțime se taie la colet pentru a produce tulpini laterale. Pentru obținerea unor pira-

mide tufoase, se pot planta în vase 2—3 exemplare. În mijlocul vasului se introduce un tutore de 1—1,30 m. Pe acesta se fixează cruciș 2 bețe lungi de 40 cm. În jurul lor se fixează un cerc de sîrmă. De la acest cerc pleacă sîrme subțiri spre vârful tutorelui principal. Toți lăstarii apăruți se dirijează în sus și se leagă de sîrme. Dacă soiul se pretează se pot executa ciupiri repetate pentru a se obține o ramificare bogată. S-au obținut forme de piramidă cu soiurile din grupa Rayonnante și cu soiul Dark Westland.

— *Cultura crizantemelor în formă de tufiș*. După înălțimea dorită pentru această formă, butașii se pot executa din ianuarie pînă în martie. Cînd butașii ating înălțimea de 20—25 cm se taie la jumătate, pentru a lăstări puternic. Această formă de cultură se execută numai în vase cu dimensiuni care se schimbă în timpul perioadei de vegetație în raport cu dezvoltarea plantelor. După ultima transplantare în vase cu diametre mari, se vîră în vas 4—6—8 bețe (după nevoie). 1—2 bețe se așază vertical pentru a conduce părțile mijlocii, iar restul oblic într-un unghi de 70°, în așa fel ca să rezulte o formă de tufă. Pentru această formă s-au pretat soiurile: Dark Westland, Duchesse d'Orleans, Orchide Beauty.

Menționăm că pentru reușita tuturor formelor descrise mai sus, trebuie multă răbdare, pricepere, dibăcie, îngrijire și osteneală. Udatul, îngrășatul și combaterea bolilor și dăunătorilor, trebuie să se facă cu multă conștiinciozitate, pentru ca plantele să se dezvolte puternic, iar rezultatul încercărilor să fie cel dorit de cultivator. Aceste însușiri implicate de producerea formelor de cultură la crizanteme, le-a dovedit din plin personalul ajutător (Sava Romica, Birleanu Elena), afectat sectorului Ornamental din Grădina botanică Iași.

FORMS OF CULTURE TO THE CHRYSANTHEMUMS

Summary

In the above work are exposed the methods regarding the technic of culture and results obtained in the Botanical Garden of Iassy at different varieties of chrysanthemums guided in forms of: water-fall, pyramid, tree and bush.

There was established from the attempts that only some varieties of chrysanthemums from the collection, are fit to these forms of culture.

The forms of culture obtained are greatly appreciated especially for the decorative scopos

BIBLIOGRAFIE

1. FARAUDO, LOUIS — *Chrysantheme și Amatori*, Rev. horticolă, nr. 21, Buc., 1924.
2. MUHLE, ARPAD — *Die Cultur der Chrysanthemen*, Timișoara, 1906.
3. POYET, A. — *La production de Chrysanthèmes Cascades*, Fleurs en Poitou, Franța, 1979.
4. RIVOIRE, PH., — *Chrysanthemele in cascadă* — Rev. horticolă, nr. 149, Buc., 1935.